

Tiết ... Bài 7. KHỞI NGHĨA NÔNG DÂN Ở ĐÀNG NGOÀI THẾ KỈ XVIII

I. Mục tiêu

1. Năng lực

1.1. Năng lực chung

Thực hiện bài học này sẽ góp phần hình thành và phát triển một số thành tố năng lực của học sinh như sau:

- *Năng lực tự chủ và tự học*: Tìm kiếm thông tin, đọc SGK, quan sát tranh ảnh để tìm hiểu về các cuộc khởi nghĩa nông dân Đàng Ngoài thế kỉ XVIII
- *Năng lực giao tiếp và hợp tác*: Thảo luận nhóm để hoàn thành phiếu học tập
- *Năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo*: Đề xuất giải pháp và đánh giá các giải pháp của bạn

1.2. Năng lực lịch sử

Bước đầu rèn luyện các năng lực lịch sử: tìm hiểu LS; nhận thức và tư duy LS; vận dụng bài học lịch sử vào thực tiễn. Cụ thể:

- Đọc và chỉ ra được thông tin quan trọng trên lược đồ.
- Khai thác và sử dụng được thông tin của một số tư liệu lịch sử trong bài học dưới sự hướng dẫn của giáo viên.
- Nêu được một số nét chính (bối cảnh lịch sử, diễn biến, kết quả và ý nghĩa) của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài thế kỉ XVIII.
- Nêu được tác động của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài đối với xã hội Đại Việt thế kỉ XVIII.
- Tìm kiếm, sưu tầm được tư liệu để phục vụ cho bài học và thực hiện các hoạt động thực hành, vận dụng.

2. Phẩm chất

Thông qua thực hiện bài học sẽ tạo điều kiện hình thành ở HS những phẩm chất:

- Bồi dưỡng lòng yêu nước, nhân ái, ủng hộ các cuộc đấu tranh chống áp bức, bất công
- Trân trọng và biết ơn những thế hệ đi trước có công xây dựng và bảo vệ đất nước

II. Thiết bị dạy học và học liệu

1. Giáo viên

- Phiếu học tập dành cho HS.
 - Một số tranh ảnh được phóng to (hoặc trình chiếu trên PowerPoint), một số video, mẫu chuyện lịch sử tiêu biểu gắn với nội dung bài học.
- + Đền thờ Hoàng Công Chất
- Lược đồ một số cuộc khởi nghĩa lớn trong phong trào nông dân Đàng Ngoài thế kỉ XVIII

2. Học sinh

- Sưu tầm tranh ảnh, tư liệu sưu tầm liên quan đến bài học (nếu có)

III. Tiến trình dạy học

1. Hoạt động 1: Mở đầu

a. Mục tiêu:

- Tạo sự tò mò, ham học hỏi và lòng khao khát muốn tìm hiểu những điều ở hoạt động hình thành kiến thức mới của bài học; tạo không khí hứng khởi để HS bắt đầu một tiết học mới. Từ đó, giáo viên dẫn vào bài mới.

b. Tổ chức thực hiện:

*GV tổ chức trò chơi “Ai nhanh hơn”. Học sinh làm việc cá nhân trong vòng 1 phút để xác định địa danh lịch sử trong hình ảnh

? Đây là địa danh nào?

Luỹ Thầy – Luỹ Đào Duy Từ (Quảng Bình)

- HS quan sát hình ảnh: Luỹ Thầy – Luỹ Đào Duy Từ (Quảng Bình) và nêu ít nhất 01 sự hiểu biết của mình.

- HS quan sát hình ảnh, có thể trao đổi với bạn cùng bàn để trả lời

- GV gọi 1-2 HS trình bày kết quả của mình, các HS khác nhận xét, bổ sung

- Trên cơ sở trả lời của HS, GV nêu ra vấn đề để định hướng nhận thức của HS và kết nối vào bài

2. Hoạt động 2: Hình thành kiến thức mới

2.1. Bối cảnh lịch sử

a. Mục tiêu:

- Nêu được một số nét chính về bối cảnh lịch sử của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài thế kỉ XVIII.

b. Tổ chức thực hiện:

- HS khai thác kênh chữ SGK tr30,31, đặc biệt tư liệu 1,2, hoạt động cặp đôi trong vòng 2 phút để hoàn thành Phiếu học tập về bối cảnh lịch sử dẫn đến phong trào nông dân ở Đàng Ngoài

PHIẾU HỌC TẬP		
BỐI CẢNH LỊCH SỬ	Chính trị	
	Kinh tế	
	Xã hội	

- HS hoàn thành nhiệm vụ theo cặp

Dự kiến sản phẩm

PHIẾU HỌC TẬP		
BỐI CẢNH LỊCH SỬ	Chính trị	- Chính quyền Đàng Ngoài khủng hoảng sâu sắc: + Vua Lê không có thực quyền + Chúa Trịnh giữ mọi quyền hành, ăn chơi phung phí + Quan lại hoành hành, đục khoét nhân dân

	Kinh tế	- Nông nghiệp đình đốn - Thủ công nghiệp, thương nghiệp ngày càng sa sút, các đô thị suy tàn
	Xã hội	- Nạn đói diễn ra khắp nơi - Nhân dân bỏ làng đi phiêu tán -> Cuộc sống khó khăn thúc đẩy nông dân vùng lên khởi nghĩa chống lại chính quyền phong kiến

- Đại diện 1-2 cặp trả lời theo từng lĩnh vực. Các cặp khác nhận xét, bổ sung
- HS trả lời đến đâu GV nhận xét, mở rộng và chốt kiến thức đến đó theo Phiếu học tập

+ GV phân tích tư liệu 1,2 SGK

Tư liệu 1 mô tả về tình cảnh khổ sở của người dân Đàng Ngoài do phải tham gia tu sửa, xây dựng rất nhiều công trình phục vụ nhu cầu của các chúa Trịnh; do sự hoành hành, những nhiễu của đám hoạn quan đông đúc trong phủ chúa

Tư liệu 2 là minh chứng cho gánh nặng thuế khoá mà người dân phải gánh chịu khiến cho sản xuất đình đốn, không phát triển được. Cùng với đó là tình trạng giá cả đắt đỏ, đời sống người dân đói khổ, phải phiêu tán, đi ăn xin khắp nơi

-> Hai tư liệu trên là những dẫn chứng sinh động về cuộc khủng hoảng trầm trọng của xã hội Đàng Ngoài

+ GV cung cấp 1 số tư liệu trên màn hình để khắc sâu kiến thức cho HS

Chúa Trịnh Sâm càng lúng sâu hơn vào “vũng bùn” ăn chơi hưởng lạc. Vào dịp Tết Trung thu “chúa phát gạo làm hàng trăm, hàng ngàn cái đèn lồng tinh xảo tuyệt vời, mỗi cái giá đến mấy chục lạng vàng” (Thượng kinh kí sự)

Quan lại xét xử “đục nước béo cò”, “để cho kẻ giàu hoạt lột lột pháp luật, kẻ điều toa được mùa mếp, kẻ lí ngay đành phải chịu thua” (Thông sức của Ngự sử đài năm 1719)

Năm 1710, chúa Trịnh Doanh tăng thuế ruộng tư, đánh thuế cả vào diện tích đất không sản xuất được như “đồng chua nước mặn”, “đất sỏi, rừng khô cằn”, “bãi cát trắng”.

Phan Huy Chú trong “Lịch triều hiến chương loại chí” đã nhận xét: “...Một tác đất, không bỏ sót, không chỗ nào là không đánh thuế, cái chính sách vét hết lợi hình như quá cay nghiệt”.

Nạn đói khủng khiếp năm 1740 – 1741 ở Đàng Ngoài, “Dân lưu vong bồng bế, dắt díu nhau đi kiếm ăn đầy đường... Dân phần nhiều sống nhờ rau cỏ, ăn cả chuột, rắn. Người chết đói ngổn ngang, người sống sót không còn một phần mười. Làng nào có tiếng trù mật cũng chỉ còn năm, ba hộ mà thôi” (Khâm định việt sử thông giám cương mục)

Người dân phải ăn vỏ cây, rau cỏ, thấy chết đói đầy đường, thôn xóm tiêu điều. Những người sống sót thì phiêu tán khắp nơi.

Theo bản điều trần Ngô Thì Sĩ gửi chúa Trịnh thì 4 trấn đồng bằng (thuộc Bắc Bộ ngày nay) có 1076 xã, dân đi phiêu tán hết.

Năm 1741, số làng phiêu tán gần hết lên đến 1730 làng, số làng phiêu tán vừa là 1961 làng, nghĩa là hơn 1/4 tổng số làng xã của Đàng Ngoài.

2.2. Một số cuộc khởi nghĩa lớn của phong trào nông dân Đàng Ngoài

a) Mục tiêu:

- Nêu được một số nét chính về thời gian bùng nổ, diễn biến chính, kết quả của

một số cuộc khởi nghĩa tiêu biểu trong phong trào nông dân ở Đàng Ngoài thế kỉ XVIII.

b) Tổ chức thực hiện:

***Nhiệm vụ 1: Lập bảng thống kê 1 số cuộc khởi nghĩa tiêu biểu trong phong trào nông dân Đàng Ngoài TK XVIII**

- HS hoạt động cặp đôi trong vòng 3 phút, khai thác kênh chữ, kênh hình SGK tr31.32, kết hợp quan sát Lược đồ một số cuộc k/n lớn trong phong trào nông dân ĐN TK XVIII tr31, hoàn thành bảng thống kê theo mẫu:

ST T	Tên cuộc khởi nghĩa	Thời gian	Địa điểm
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			

- HS hoàn thành nhiệm vụ theo cặp

Dự kiến sản phẩm

ST T	Tên cuộc khởi nghĩa	Thời gian	Địa điểm
1	Nguyễn Tuyển – Nguyễn Cừ	1740-1741	Ninh Xá (Hải Dương)
2	Vũ Đình Dung	1740	Sơn Nam
3	Nguyễn Hữu Cầu	1741-1751	Đồ Sơn, Vân Đồn (Hải Phòng) -> Kinh Bắc -> Sơn Nam -> Thanh Hóa, Nghệ An
4	Hoàng Công Chất	1739-1769	Sơn Nam -> Tây Bắc
5	Nguyễn Danh Phương	1740-1751	Tam Đảo (Vĩnh Phúc) -> Sơn Tây, Tuyên Quang
6	Lê Duy Mật	1738-1770	Thanh Hóa, Nghệ An
7	Nguyễn Dương Hưng	1737	Sơn Tây

- Đại diện 1-3 cặp trả lời. Các cặp khác nhận xét, bổ sung

- GV nhận xét, chốt kiến thức

***Nhiệm vụ 2: Tìm hiểu về 1 số cuộc k/n tiêu biểu**

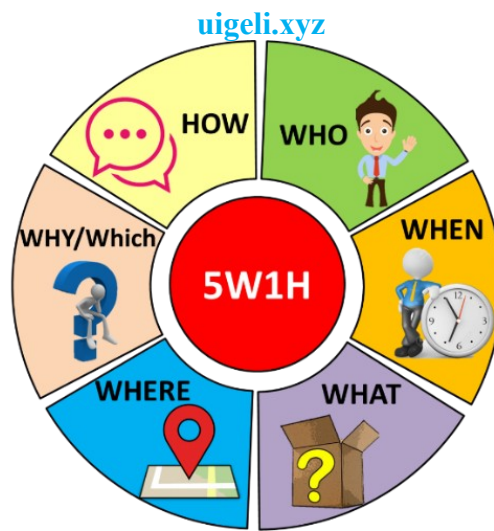
- GV chia lớp làm 6 nhóm, sử dụng kĩ thuật 5W1H để tìm hiểu về 3 cuộc khởi nghĩa Nguyễn Hữu Cầu, Nguyễn Danh Phương và Hoàng Công Chất

+ Nhóm 1,2: Tìm hiểu về k/n Hoàng Công Chất

+ Nhóm 3,4: Tìm hiểu về k/n Nguyễn Danh Phương

+ Nhóm 5,6: Tìm hiểu về k/n Nguyễn Hữu Cầu

(Lưu ý: HS có thể đưa ra những câu hỏi, đáp án khác nhau nhưng vẫn cần đảm bảo đủ 5W1H, đảm bảo khái quát được những nét cơ bản của các cuộc k/n)

- GV gọi 3 nhóm đặt câu hỏi, 3 nhóm còn lại trả lời, có thể là nhóm 1,3,5 hỏi, nhóm 2,4,6 trả lời hoặc ngược lại, đảm bảo 2 nhóm tìm hiểu cùng 1 nội dung hỏi đáp, nhận xét lẫn nhau. Các nhóm còn lại có thể đưa ra ý kiến

- GV nhận xét, bổ sung

- HS trả lời câu hỏi: *Trong các cuộc k/n trên, em ấn tượng với cuộc khởi nghĩa nào nhất? Vì sao?*

-> HS chọn và giải thích (căn cứ vào thời gian tồn tại, địa bàn hoạt động và những kết quả mà cuộc k/n đó đạt được...)

-> GV tổng kết, nhấn mạnh về điểm nổi bật của từng cuộc khởi nghĩa, riêng đối với 2 cuộc k/n Nguyễn Hữu Cầu và Hoàng Công Chất cần thể hiện rõ quá trình di chuyển, mở rộng địa bàn hoạt động trên lược đồ. Trong khi giới thiệu GV nhấn mạnh về xuất thân của những người lãnh đạo cuộc k/n (*Nguyễn Danh Phương là 1 trí thức nho học, Nguyễn Dương Hưng là 1 nhà sư, Lê Duy Mật là con vua Lê Dụ Tông*) để HS thấy được không chỉ có nông dân bất bình với chính quyền phong kiến Lê – Trịnh (*Lưu ý liên hệ mục Em có biết, kết hợp giới thiệu H7.2 – Thành Bản Phủ được Hoàng Công Chất cho XD từ năm 1758 đến năm 1762, nay thuộc xã Noong Hẹt, huyện Điện Biên, tỉnh Điện Biên. Đây là thành huỷ vưng chắc, kiên cố, là thủ phủ của nghĩa quân Hoàng Công Chất. Năm 1981, thành Bản Phủ được Bộ Văn hoá và Thông tin xếp hạng là Di tích lịch sử Quốc gia*)

+ Cuộc khởi nghĩa Nguyễn Hữu Cầu diễn ra trong 10 năm, được nhân dân ủng hộ đông đảo, địa bàn hoạt động rộng, uy hiếp được kinh thành Thăng Long.

+ Cuộc khởi nghĩa Hoàng Công Chất kéo dài 30 năm, không chỉ chống lại chính quyền phong kiến mà còn có công đánh giặc Phẻ (từ Thượng Lào tràn vào xâm lược) bảo vệ vùng biên giới Tây Bắc, giúp ND ổn định cuộc sống.

+ Cuộc khởi nghĩa Nguyễn Danh Phương kéo dài 11 năm và mở rộng hoạt động trên 1 phạm vi lớn. Thanh thế lừng lẫy 1 vùng, trở thành “địch quốc của triều đình”

- HS trả lời câu hỏi: *Nhận xét về địa bàn hoạt động của phong trào nông dân Đàng Ngoài?* (Lan khắp các trấn đồng bằng và vùng Thanh – Nghệ, khắp đồng bằng và miền núi)

NỘI DUNG HỌC TẬP

2. Một số cuộc khởi nghĩa lớn của phong trào nông dân Đàng Ngoài

- Phạm vi hoạt động rộng: Khắp trấn đồng bằng và vùng Thanh – Nghệ

- Các cuộc khởi nghĩa tiêu biểu: Nguyễn Hữu Cầu, Nguyễn Danh Phương và Hoàng Công Chất

2.3. Kết quả, ý nghĩa lịch sử và tác động của phong trào nông dân ở Đàng

Ngoài thế kỉ XVIII

a) Mục tiêu:

- Nêu được kết quả và ý nghĩa, tác động của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài đối với xã hội Đại Việt thế kỉ XVIII

b) Tổ chức thực hiện:

- HS hoạt động cá nhân, khai thác kênh chữ SGK tr33, thực hiện nhiệm vụ: *Hãy cho biết kết quả, ý nghĩa, tác động của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài đối với xã hội Đại Việt thế kỉ XVIII?*
- HS hoàn thành nhiệm vụ
- Đại diện 1-2 trả lời. Các HS khác nhận xét, bổ sung
- GV nhận xét, chốt kiến thức

NỘI DUNG HỌC TẬP

3. Kết quả, ý nghĩa lịch sử và tác động của phong trào nông dân ở Đàng Ngoài thế kỉ XVIII

- Kết quả: Đều thất bại
 - Ý nghĩa, tác động:
 - + Thể hiện ý chí đấu tranh chống áp bức, bất công
 - + Buộc chúa Trịnh phải thực hiện 1 số chính sách như khuyến khích khai hoang, giảm nhẹ thuế khoá, tu sửa đê điều, đưa nông dân lưu tán về quê làm ăn...
 - + Giáng đòn mạnh mẽ và làm lung lay chính quyền Lê – Trịnh
 - GV mở rộng: *? Vì sao các cuộc khởi nghĩa đều thất bại?*
- (+ Thiếu sự liên kết, nổ ra lẻ tẻ, chưa đúng thời cơ)

3. Hoạt động 3: Luyện tập

a) Mục tiêu:

- Nhằm củng cố, hệ thống hóa, hoàn thiện kiến thức mới mà HS đã được lĩnh hội ở hoạt động hình thành kiến thức

b) Tổ chức thực hiện:

- GV tổ chức cho cả lớp hoạt động cá nhân để trả lời các câu hỏi: *Viết một đoạn (khoảng 50 từ) nêu ý kiến của mình về tình hình chính trị, kinh tế, xã hội ở Đàng Ngoài thế kỉ XVIII và nói rõ lí do ND đứng lên khởi nghĩa*
- HS thực hiện nhiệm vụ.
- GV gọi một số HS trả lời. Các HS khác nhận xét bổ sung.
- GV nhận xét, đánh giá
- GV nhắc lại các yêu cầu cần đạt của bài học cho HS, nhận xét, cho điểm, củng cố và khắc sâu kiến thức.

4. Hoạt động 4: Vận dụng

a) Mục tiêu:

- Nhằm vận dụng kiến thức mới mà hs đã được lĩnh hội để giải quyết những vấn đề mới trong học tập và thực tiễn, đồng thời giúp hs có mong muốn, nhu cầu tìm hiểu thêm các nội dung, tranh ảnh, tư liệu lịch sử, các thông tin có liên quan đến bài học, rèn luyện kĩ năng sưu tầm tài liệu, viết tự luận

b) Tổ chức thực hiện:

- GV giao nhiệm vụ cho HS: Về nhà tìm hiểu và trả lời câu hỏi :
 1. Nếu là người dân sống ở Đàng Ngoài thời kì này, em có ủng hộ các cuộc khởi nghĩa nông dân không. Vì sao?

2. *Sưu tầm tư liệu về một trong số những người lãnh đạo tiêu biểu của phong trào nông dân ở Đảng Ngoài TKXVIII. Giới thiệu những tư liệu đó với thầy cô và bạn học*

3. *Tìm hiểu thông tin từ sách, báo và internet, hãy viết đoạn văn (khoảng 5-7 dòng) giới thiệu về một di tích hoặc lễ hội còn tồn tại đến ngày nay gắn với tên tuổi một thủ lĩnh của cuộc khởi nghĩa nông dân Đảng Ngoài thế kỉ XVIII.*

(Lưu ý: Nội dung giới thiệu cần đảm bảo được:

- + *Đó là di tích/lễ hội nào? Ở đâu?*
- + *Di tích/lễ hội đó gắn với thủ lĩnh nào trong cuộc khởi nghĩa?*
- + *Điểm nổi bật, đặc sắc của di tích/lễ hội đó.*
- + *Giá trị của di tích/lễ hội đó trong quá khứ và đối với ngày nay.*
- HS tìm hiểu và trả lời câu hỏi theo yêu cầu sau tiết học...
- GV gợi ý cách tìm hiểu, cách trả lời câu hỏi. Thời hạn nộp bài vào buổi học lần sau.
- GV chốt yêu cầu và nhận xét về tiết học.

HƯỚNG DẪN HỌC Ở NHÀ

- Chuẩn bị Bài 8: Phong trào Tây Sơn.
- + Tìm hiểu về nguyên nhân bùng nổ của phong trào Tây Sơn.
- + Tìm hiểu về một số thắng lợi tiêu biểu của phong trào Tây Sơn.
- + Tìm hiểu về Nguyễn Huệ - Quang Trung và vai trò của ông trong phong trào Tây Sơn.